

Avdelningen för administration
Kristin Ivarsson

EUROPEAN COMMISSION
Directorate-General Employment, Social
Affairs and Inclusion
Rue Joseph II, 27 – 00/120
B-1049 BRUXELLES
[EMPL-EUROPEAN-PILLAR-OF-SOCIAL-
RIGHTS@ec.europa.eu](mailto:EMPL-EUROPEAN-PILLAR-OF-SOCIAL-RIGHTS@ec.europa.eu)

Yttrande över EU-kommissionens initiativ till En europeisk pelare för sociala rättigheter

Sammanfattning

- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, välkomnar initiativet till en europeisk pelare för sociala rättigheter. Förbundet ser i stort positivt på att kommissionen väljer att lyfta de socialpolitiska frågorna högre upp på agendan. Ekonomisk tillväxt och sociala rättigheter behöver inte stå i kontrast till varandra utan bör snarare ses som varandras förutsättningar.
- SKL välkomnar europeiska gemensamma målsättningar, riktlinjer och erfarenhetsutbyten genom exempelvis den öppna samordningsmetoden inom det social- och sysselsättningspolitiska området. SKL förordar att en europeisk pelare för sociala rättigheter utformas som den socialpolitiska delen av den europeiska planeringsterminen.
- För att en europeiska pelare för sociala rättigheter ska bli framgångsrik krävs nationellt ägarskap och politisk vilja från medlemsstaterna. SKL vill i sammanhanget poängtera att många av de frågor som lyfts i utkastet till en pelare för sociala rättigheter är frågor där befogenheten i Sverige, och i många andra medlemsstater, ligger på lokal och regional nivå. Kommunernas, landstingens och regionernas roll som arbetsgivare samt utförare och beställare av välfärdstjänster är avgörande för den sociala sammanhållningen och sysselsättningen i Europa. Ett starkt deltagande från kommuner, landsting och regioner, liksom av arbetsmarknadens parter på nationell nivå, i både framtagandet och genomförandet av en europeisk pelare för sociala rättigheter är därför nödvändigt för att pelaren ska få reell effekt.

- SKL konstaterar att det redan finns omfattande och adekvat europeisk reglering inom flertalet av de politikområden som lyfts upp i det preliminära utkastet till social pelare, så som exempelvis det arbetsrättsliga området och på området för likabehandling av kvinnor och män. SKL vill i sammanhanget lyfta fram vikten av arbetsmarknadens parter roll i arbetet med ett arbetsrättsligt regelverk. Dialog och samverkan är oerhört viktigt för att bygga ett socialt Europa och parternas autonomi måste garanteras.
- Lönesättning är en exklusiv befogenhet för medlemsstaterna, och i vissa fall för arbetsmarknadens parter på nationell nivå. Utifrån detta motsätter sig SKL både kommissionens problemformulering och den åtföljande principen om löner i det preliminära utkastet till social pelare. SKL vill framhålla och värna den svenska arbetsmarknadsmodellen, där ansvarstagande, autonoma arbetsmarknadsparter ansvarar för lönebildningen. Lönebildning genom kollektivavtal skapar förutsättningar för lokala överenskommelser vilket i sin tur också ger goda förutsättningar för lokalt självstyre.
- SKL anser att den sociala pelaren bör ha en tydligare jämställdhetsprofil och uppmanar kommissionen att genomgående förstärka jämställdhetsperspektivet i alla målsättningar och principer. För att nå reell framgång i arbetet med sysselsättnings-, utbildnings- och sociala frågor krävs ett integrerat jämställdhetsperspektiv.
- SKL efterfrågar ett genomgående folkhälsoperspektiv i det preliminära utkastet till social pelare. Social hållbarhet och hållbara sociala trygghetssystem och en fungerade vårdsektor kräver förebyggande arbete. De flesta av de 20 politikområdena som adresseras i det preliminära utkastet till social pelare är områden som i olika grad påverkar hälsan i befolkningen. Förbundet vill i detta sammanhang framhålla att det är samhällsekonomiskt lönsamt att investera i folkhälsa.

Förbundets ställningstaganden

Allmänt

SKL välkomnar initiativet till en europeisk pelare för sociala rättigheter. Förbundet ser i stort positivt på att kommissionen lyfter de socialpolitiska frågorna högre upp på agendan. Ekonomisk tillväxt och sociala rättigheter behöver inte stå i kontrast till varandra utan bör snarare ses som varandras förutsättningar. Utifrån den rådande asyl- och migrationssituationen, diskussionerna om utsatta EU-medborgare, demografiska utmaningar samt bestående hög arbetslöshet, framförallt bland unga i många medlemsstater, är det angeläget att de socialpolitiska frågorna ges utrymme i diskussionen om EU:s politiska inriktning de kommande åren.

SKL anser att kommissionens initiativ till en europeisk pelare för sociala rättigheter och målsättningarna däri påverkar EU:s politiska inriktning och får konsekvenser för alla EU:s medlemsstater, även om initiativet har presenterats inom ramen för färdigställandet av EMU.

Den innevarande sysselsättnings- och tillväxtstrategin, Europa 2020-strategin, närmar sig sitt slut och arbetet inför kommande långtidsbudget och programperiod har redan startat. SKL framhåller att diskussionerna om en europeisk pelare för sociala rättigheter bör föras i ljuset av detta.

SKL menar därför att en pelare för sociala rättigheter bör vara ett strategiskt inriktningsdokument. SKL välkomnar europeiska gemensamma målsättningar, riktlinjer och erfarenhetsutbyten genom exempelvis den öppna samordningsmetoden inom det social- och sysselsättningspolitiska området. SKL förordar att en europeisk pelare för sociala rättigheter lämpligen utformas som den socialpolitiska delen av den europeiska planeringsterminen som har utvecklats och kontinuerligt stärkts under de sex år sedan den infördes. Den europeiska termen har blivit ett användbart verktyg på europeisk och nationell nivå och det vore olyckligt om kommissionen inte drog nytta av det etablerade uppföljningssystemet av medlemsstaternas arbete mot gemensamma målsättningar.

För att en europeisk pelare för sociala rättigheter ska bli framgångsrik krävs nationellt ägarskap och politisk vilja från medlemsstaterna. SKL vill i sammanhanget poängtera att många av de frågor som lyfts i utkastet till en pelare för sociala rättigheter är frågor där befogenheten i Sverige, och i många andra medlemsstater, ligger på lokal och regional nivå. Kommuner, landsting och regioner omfattar 21 procent av Sveriges BNP och står för cirka 30 procent av sysselsättningen. Kommunernas, landstingens och regionernas roll som arbetsgivare samt utförare och beställare av välfärdstjänster påverkar de sociala och sysselsättningspolitiska frågorna i allra högsta grad. Ett starkt deltagande från lokal och regional nivå, liksom av arbetsmarknadens parter på nationell och europeisk nivå, i både framtagandet och genomförandet av en pelare för sociala rättigheter är nödvändigt för att pelaren ska få reell effekt. SKL välkomnar med anledning av detta den breda och omfattande konsultationsprocess som kommissionen har genomfört på europeisk och nationell nivå.

SKL ser positivt på den bredd av politikområden som tas upp i det preliminära utkastet till social pelare. Trots det breda anslaget saknar förbundet ett antal aspekter i kommissionens meddelande samt preliminära utkast:

- SKL efterfrågar en koppling till målsättningarna i FN:s hållbara utvecklingsmål, Agenda 2030. Många av de aspekter som lyfts i det preliminära utkastet till social pelare berörs även i Agenda 2030, så som ökad jämställdhet, minskad ojämlikhet, anständiga arbetsvillkor och ett socialt grundskydd. En tydligare koppling vore välkommen för att uppnå synergieffekter och öka genomslagskraften för både pelaren och den globala utvecklingsagendan.
- SKL framhåller integreringen av nyanlända som en viktig aspekt för social hållbarhet och tillväxt. EU står inför en stor demografisk utmaning med en åldrande befolkning. Majoriteten av de personer som kommer till EU för att söka en fristad är unga. Att ta tillvara de resurser som nyanlända bidrar med är därför av största vikt. En snabbare etablering för nyanlända på arbetsmarknaden är en nyckelfråga för den enskilde, för den offentliga sektorns kompetensförsörjningsbehov och för välfärdens finansiering. Det är därmed viktigt att även dessa aspekter diskuteras i samband med den sociala pelaren.

➤ SKL efterfrågar ett genomgående folkhälsoperspektiv i utkastet till social pelare. I Sverige har folkhälsan utvecklats positivt under många år, men samtidigt som vi blir allt friskare växer skillnaderna i hälsa mellan grupper av människor. I kommuner och landsting bedrivs ett viktigt arbete för att förbättra hälsan hos alla och samtidigt minska skillnaderna i hälsa. Social hållbarhet, hållbara sociala trygghetssystem och en fungerade vårdsektor kräver förebyggande arbete. De flesta av de 20 politikområdena som adresseras i det preliminära utkastet till social pelare är områden som i olika grad påverkar hälsan i befolkningen. SKL vill med anledning av detta framhålla att det är samhällsekonomiskt lönsamt att investera i folkhälsa. Förbundet vill se en fördjupad diskussion om folkhälsofrågor på europeisk nivå genom erfarenhetsutbyten och arbete med gemensamma målsättningar men poängterar att lagstiftningsbefogenheten på området finns på nationell nivå.

➤ SKL anser att den sociala pelaren bör ha en tydligare jämställdhetsprofil och uppmanar kommissionen att genomgående förstärka jämställdhetsperspektivet i alla målsättningar och principer. SKL förordar ett jämställdhetsintegrerat synsätt i enlighet med artikel 8 i fördraget om unionens funktionssätt. Genom att använda det dubbla angreppssättet, det vill säga jämställdhetsintegrering *och* särskilda och riktade åtgärder, samt pålitlig och jämförbar könsuppdelad statistik kan konsekvenser för kvinnor och män, flickor och pojkar synliggöras.

SKL kommenterar nedan kortfattat några av de, utifrån den lokala och regionala nivån, viktigaste aspekterna inom de tre avsnitten, *lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden, rättvisa arbetsvillkor* samt *tillräcklig och hållbar social trygghet*, i det preliminära utkastet till europeisk pelare för sociala rättigheter.

Lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden

Kompetens, utbildning och livslångt lärande

SKL instämmer i stort i kommissionens problemformulering. Det finns idag stora matchningsproblem på arbetsmarknaden där det råder brist på arbetskraft med relevant kompetens inom vissa områden och yrkesgrupper samtidigt som arbetslösheten är stor. Förbundet vill i detta sammanhang lyfta fram vikten av investeringar i humankapitalet.

Flexibla och trygga anställningsavtal samt Trygga övergångar

SKL konstaterar att det redan finns ett omfattande arbetsrättsligt regelverk på EU-nivå som sammantaget utgör ett minimiskydd för arbetstagare oavsett anställningsform. Detta regelverk är resultatet av en successiv anpassning till dagens europeiska arbetsmarknad. Inga nya regleringar bör införas på EU nivå. Förbundet framhåller vikten av att genomförandet och efterlevnaden av existerande lagstiftning säkerställs i alla medlemsstater. De principer som presenteras under rubrikerna *flexibla och trygga anställningsavtal* respektive *trygga övergångar* bör EU anslå i ett strategiskt inriktningsdokument. Eventuella behov av reformer bör ske på medlemsstatsnivå.

Gällande *trygga övergångar* vill förbundet poängtera att alla ska ha möjlighet till kompetenshöjningsåtgärder men det måste bygga på satsningar från individ, arbetsgivare och samhälle utifrån individuella behov. Förbundet instämmer i att det är eftersträvanbart att sociala förmåner och utbildningsförmåner följer med individen men vill påpeka det är upp till den nationella nivån och arbetsmarknadens parter att avtala om och möjliggöra detta.

Jämställdhet och balans mellan arbete och privatliv

SKL har i tidigare öppna samråd om jämställdhet och om en nystart för förvärvsarbetande föräldrar välkomnat en ny jämställdhetsstrategi med samma formella status som tidigare. Sveriges kommuner, landsting och regioner är engagerade för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män i rollen som arbetsgivare, beställare och som tjänsteleverantör. Den sociala pelaren måste därför bättre tydliggöra vilken roll EU ska ha i förhållande till den lokala och regionala nivån när det gäller jämställdhet. Den lokala och regionala nivån har goda förutsättningar att verka för reell jämställdhet och bekämpa ojämställdhet.

Det behövs ett bredare grepp och ett holistiskt perspektiv på kvinnors och mäns förutsättningar på arbetsmarknaden. Föräldraledighet, barnomsorg och omsorg om äldre samt övriga välfärds- och omsorgstjänster, en inkluderande arbetsmarknad och ett likvärdigt utbildningssystem behövs för att kvinnor och män ska kunna forma samhället och sina egna liv. När det gäller utbildningsval och bekämpandet av en segregerad arbetsmarknad så finns det många goda exempel på hur icke könsstereotypa utbildnings- och yrkesval kan stimuleras. Utbyte av erfarenheter och strategier på europeisk nivå för att motverka dessa stereotyper vore välkommet. Det är svårt att förändra dessa stereotyper men europeisk lagstiftning är inte vägen framåt.

Lika möjligheter

Förbundet instämmer i problembeskrivningen och välkomnar skrivningen om tredjelandsmedborgare. Att ta tillvara de resurser som nyanlända bidrar med är av största vikt. En snabbare etablering för nyanlända på arbetsmarknaden är en nyckelfråga för den enskilde, för den offentliga sektorns kompetensförsörjningsbehov och för välfärdens finansiering.

Rättvisa arbetsvillkor

SKL instämmer i stort i problembeskrivningen som kommissionen ger i kapitel II, *rättvisa arbetsvillkor*. SKL vänder sig dock mot ytterligare europeisk lagstiftning på arbetsmarknadsområdet då det redan finns ett omfattande och adekvat europeiskt regelverk. Förbundet framhåller vikten av att genomförandet och efterlevnaden av existerande lagstiftning säkerställs i alla medlemsstater. De principer som presenteras i avsnittet *rättvisa arbetsvillkor* bör fungera som målsättningar och viljeinriktningar snarare än vara juridiskt bindande. Principerna bör anslås i ett strategiskt inriktningsdokument som kan ligga till grund för diskussioner om inriktningen för EU inför den nya programperioden och post Europa 2020-strategin.

Anställningsvillkor

SKL motsätter sig allmänt ytterligare europeisk lagstiftning likväl som riktlinjer gällande anställningsvillkor då det främst är en befogenhet för medlemsstaterna, och i vissa fall för arbetsmarknadens parter på nationell nivå. SKL värnar om arbetsmarknadens parter autonomi och den nordiska arbetsmarknadsmodellen. Till följd av att arbetsmarknadsmodellerna och de sociala trygghetssystemen varierar stort mellan medlemsstaterna, bör eventuella reformer ske på medlemsstatsnivå, för att respektera nationell praxis.

Lön

SKL påminner om att EU enligt fördragen, artikel 153.5, saknar befogenhet i lönebildningsfrågor. Lönesättning är en exklusiv befogenhet för medlemsstaterna, och i vissa fall för arbetsmarknadens parter på nationell nivå. Förbundet vill poängtera att det finns medlemsstater, både i eurozonen och utanför, som helt saknar lagstadgande minimilöner och allmängiltiga kollektivavtal. Utifrån detta motsätter sig SKL både kommissionens problemformulering och den åtföljande principen om löner i det preliminära utkastet till social pölar.

SKL vill framhålla och värna den svenska arbetsmarknadsmodellen, där ansvarstagande, autonoma arbetsmarknadsparter ansvarar för lönebildningen. Lönebildning genom kollektivavtal skapar förutsättningar för lokala överenskommelser vilket i sin tur också ger goda förutsättningar för lokalt självstyre.

Dialogen mellan arbetsmarknadens parter och arbetstagarnas inflytande

SKL välkomnar att kommissionen lyfter fram arbetsmarknadens parters roll, nationellt och på europeisk nivå och instämmer i att parterna är avgörande för att utformningen och genomförandet av den ekonomiska och sociala politiken ska lyckas. Dialog och samverkan är oerhört viktigt för att bygga ett socialt Europa.

Kommissionen har en viktig roll att spela för alla de medlemsstater där stöd, både ekonomiskt och institutionellt, behövs för att bygga upp kapaciteten hos arbetsmarknadsparterna. Det är viktigt att EU:s program och fonder kan användas för att bedriva kapacitetsbyggande projekt för att främja fungerande sociala dialoger nationellt och på europisk nivå där parterna har förtroende för varandra och tar ansvar. Den sociala dialogen på framförallt nationell, men även på europeisk nivå bör utvecklas och fördjupas. Även om det i Norden finns en välfungerande modell för social dialog behöver den fortsätta att utvecklas och erfarenhetsutbyten med andra medlemsstater är avgörande för att stärka den sociala dialogen i hela unionen.

SKL ser i detta sammanhang positivt på initiativet *en nystart för den sociala dialogen* som har varit ett gemensamt arbete från de europeiska arbetsmarknadsparterna, ministerrådet och kommissionen. Förbundet ser framemot en stärkt roll för arbetsmarknadens parter framgent.

Tillräcklig och hållbar social trygghet

Vård och sjukförmåner

SKL ställer sig i huvudsak bakom kommissionens beskrivning av utmaningarna för vårdssystemet. God hälsa i hela befolkningen är ett mål i sig, men också en förutsättning för god ekonomisk utveckling i hela samhället. En åldrande befolkning, i kombination med snabb medicinteknisk utveckling och ökande medborgerliga förväntningar, ökar behovet av ekonomiskt hållbara vårdssystem som erbjuder alla tillgång till högkvalitativ sjukvård utan långa väntetider. Inom ramen för medlemsstaternas rätt att själva bestämma hur hälso- och sjukvården ska utformas, organiseras och finansieras, bör satsningar göras på jämlik, jämställd och kostnadseffektiv vård samt hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande åtgärder. Då utmaningarna och förutsättningarna kraftigt skiljer sig åt mellan medlemsstaterna är det viktigt att hälso- och sjukvården förblir nationell befogenhet, men att EU erbjuder plattformar för utbyte av goda exempel och erfarenheter.

Pensioner

SKL instämmer i beskrivningen av de utmaningar som kommissionen beskriver i förhållande till pensionssystemen, inte minst gällande pensionsklyftan mellan kvinnor och män. SKL vill i sammanhanget lyfta fram den öppna samordningsmetoden, OMC, utbyte av god praxis och benchmarking av standarder. OMC möjliggör att medlemsländerna samarbetar på området, med respekt för de nationella pensionssystemens mångfald. Eventuella reformer kan genomföras på nationell nivå utifrån medlemsstaternas förutsättningar och traditioner.

Minimiinkomst

SKL instämmer i stort i den problembeskrivningen som kommissionen ger. Den princip som föreslås gällande minimiinkomst kan fungera som en målsättning och viljeinriktning men bör ej bli juridiskt bindande. Förbundet motsätter sig europeisk lagstiftning likväl som riktlinjer om minimiinkomster. SKL anser att dessa frågor bäst hanteras inom ramen för den europeiska planeringsterminen. På grund av de olika traditionerna på arbetsmarknaden och sociala trygghetssystem i medlemsstaterna, är reformer på nationell nivå den bästa vägen framåt.

Långvarig vård och omsorg

SKL instämmer i vikten av att kvalitativ långsiktig vård och omsorg, inbegripen vård och omsorg i hemmet, ska tillhandahållas till rimlig kostnad av kvalificerad personal. Anhörigvården utförs främst av kvinnor. Omsorgens omfattning och kvalitet är av avgörande betydelse inte bara för hjälpbehövande äldre och sjuka utan också för deras anhöriga. Det är en förutsättning för att anhöriga, kvinnor och män, till omsorgsbehövande och äldre ska kunna förvärvsarbeta och försörja sig på samma villkor som andra. I sammanhanget är det även viktigt att betona att vården och omsorgen ska bedrivas likvärdigt för kvinnor och män, flickor och pojkar.

Barnomsorg

SKL anser att medlemsstaternas förmåga att varaktigt och i betydande omfattning höja sysselsättningsgraden bland annat beror på kvinnors och mäns möjlighet att förena arbetsliv och privatliv. Tillgång till barnomsorg av god kvalitet till rimlig kostnad är avgörande. Den utgör samtidigt en ytterst viktig investering i barnens utveckling och mot ojämlikheter som förs över från en generation till nästa.

Förbundet vill i detta sammanhang påminna om de så kallade Barcelona-målen¹ om att det senast 2010 skulle finnas barnomsorg för minst 90 procent av barnen mellan tre år och den obligatoriska skolåldern och för minst 33 procent av barnen under tre år. Målet är fortfarande inte uppnått i många medlemsstater.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande

Särskilt yttrande lämnades av Vänsterpartiet, bilaga 1.

¹ http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/barcelona_european_council.pdf

Beredningen för xx
2016-11-18

Särskilt yttrande från Vänsterpartiet, Styrelsen för Sveriges Kommuner och Landsting

En europeisk pelare för sociala rättigheter

Vänsterpartiet avfärdar initiativet till en så kallad europeisk pelare för sociala rättigheter. Vänsterpartiet delar förvisso bedömningen att frågor som jämställdhet och folkhälsa behöver få större politiskt genomslag, men ser inte att det ska ske genom reglering på EU-nivå. Risken är överhängande att en harmonisering av exempelvis lagstiftning på det socialpolitiska området skulle innebära en sänkt ambitionsnivå på detta område i Sverige. Det skulle också kunna innebära inskränkningar i det lokala självstyret för svenska kommuner och landsting.